

ผังวาก อาขยาต (๕ วาก ๙ ประโยค)

จำนวนส่วนประกอบ
สลับวากได้

	วาก	กัตตา	กรรม	กิริยา	ธาตุ	คำแปล โดยพยัญชนะ และโดยอรรถ	ลงปัจจัย อาคม
(๒)	ภาววาก	สู ^๑ เท ^๑ น อนภิตกัตตา		สีย ^๒ เต. อาขยาตปท	๓ ๗	อันพ่อคร้ว นอนอยู่. <i>พ่อคร้วนอน. (นิยมแปลเป็นกัตตวาก)</i>	ย ปัจจัย (+อิ อาคมหน้า ย) (และ เต วัตตมานา)
	กัตตวาก	สู ^๑ โท ^๑ สยกัตตา		สย ^๒ ติ. อาขยาตปท	๓ ๗	พ่อคร้ว นอนอยู่. <i>พ่อคร้วนอน</i>	อ เอ ย ญ ณา นา ณาหา โอ เณ ณย
(๓)	กัตตวาก	สู ^๑ โท ^๑ สยกัตตา	โอ ^๓ ท ^๓ น ^๒ อวุตตกัมม	ปจ ^๒ ติ. อาขยาตปท	๓ ๗	พ่อคร้ว หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก. <i>พ่อคร้วหุงข้าว</i>	อ เอ ย ญ ณา นา ณาหา โอ เณ ณย
	กัมมวาก	สู ^๒ เท ^๒ น อนภิตกัตตา	โอ ^๑ ท ^๑ โน ^๑ วุตตกัมม	ปจ ^๓ ยเต. อาขยาตปท	๓ ๗	ข้าวสุก อันพ่อคร้ว หุงอยู่. <i>ข้าว(อัน/ถูก)พ่อคร้วหุง. (นิยมแปลเป็นกัตตวาก)</i>	ย ปัจจัย +อิ อาคมหน้า ย
(๔)	เหตุกัตตวาก	สามิ ^๑ โก ^๑ เหตุกัตตา	สู ^๒ ท ^๒ ิ ^๑ การิตกัมม	โอ ^๔ ท ^๓ น ^๑ อวุตตกัมม	ปา ^๓ เจ ^๓ ติ. อาขยาตปท	นาย ยังพ่อคร้ว ให้หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก. <i>นายใช้พ่อคร้วให้หุงข้าว / นาย(ใช้)ให้พ่อคร้วหุงข้าว (หรือแปลเอาความ เหมือนเป็นกัตตวาก: ยังใจให้ตาย>'ข่าโจร' ยังบารมีให้เต็ม>'บำเพ็ญบารมี')</i>	เณ ณย ณาเป ณาปย
	เหตุกัมมวาก	สามิ ^๒ เก ^๒ น อนภิตกัตตา	สู ^๓ ท ^๓ * การิตกัมม	โอ ^๑ ท ^๑ โน ^๑ วุตตกัมม	ปา ^๔ จา ^๓ ปิ ^๓ ยเต. อาขยาตปท	ข้าวสุก อันนาย ยังพ่อคร้ว ให้หุงอยู่. <i>(นิยมแปลเป็นเหตุกัตตวาก)</i>	ปัจจัย ๑๐ ตัว +ณาเป +ย +อิ อาคมหน้า ย
		สามิ ^๒ เก ^๒ น อนภิตกัตตา	สู ^๑ โท ^๑ วุตตกัมม	โอ ^๔ ท ^๓ น ^๑ อวุตตกัมม	ปา ^๓ จา ^๓ ปิ ^๓ ยเต. อาขยาตปท	พ่อคร้ว อันนาย ให้หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก. <i>(นิยมแปลเป็นเหตุกัตตวาก) **เหตุกัมมวาก สกัมมธาตุ ที่เอาการิตกัมม (ผู้ถูกใช้ให้ทำ) เป็นประธานแบบนี้ มีใช้น้อย</i>	
(๓)	เหตุกัตตวาก	สามิ ^๑ โก ^๑ เหตุกัตตา	สู ^๒ ท ^๒ ิ ^๑ การิตกัมม	มา ^๓ เร ^๓ ติ. อาขยาตปท	๓ ๗	นาย ยังพ่อคร้ว ให้ตายอยู่. <i>นายให้พ่อคร้วตาย</i>	เณ ณย ณาเป ณาปย
	เหตุกัมมวาก	สามิ ^๒ เก ^๒ น อนภิตกัตตา	สู ^๑ โท ^๑ วุตตกัมม	มา ^๓ รา ^๓ ปิ ^๓ ยเต. อาขยาตปท	๓ ๗	พ่อคร้ว อันนาย ให้ตายอยู่. <i>(นิยมแปลเป็นเหตุกัตตวาก)</i>	ปัจจัย ๑๐ ตัว +ณาเป +ย +อิ อาคมหน้า ย

สกัมมธาตุ เป็นได้ ๔ วาก คือเว้น ภาววาก

อกัมมธาตุ เป็นได้ ๔ วาก คือเว้น กัมมวาก

ย ปัจจัย กับ อิ อาคมหน้า ย

- ลงหลังอกัมมธาตุ เป็นภาววาก
- ลงหลังสกัมมธาตุ เป็นกัมมวาก
- เช่น คจฉยเต, ถ้าไม่ลง อิ อาคม เช่น ปจยเต ถ้าไม่ลง อิ อาคม เป็น คจฉยเต
- แปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น ปจยเต

ประธาน ลงปฐมวิภัติ เช่น สยกัตตา เหตุกัตตา วุตตกัมม

กรรม ลงทุติยวิภัติ เช่น อวุตตกัมม (ซึ่ง), การิตกัมม* (ยัง)

อนภิตกัตตา ลงตติยวิภัติ ลงฉฐวิภัติบ้าง (ฉฐวิภัติอนภิตกัตตา)

* การิตกัมม ในเหตุกัมมวาก ลงตติยวิภัติบ้าง เรียกว่า "ตติยาการิตกัมม" เช่น สามิเก^๒น สู^๑เท^๑น โอ^๑ท^๑โน^๑ ปา^๓จา^๓ปิ^๓ยเต.

• อนภิตกัตตา (อัน) และการิตกัมมะ (ยัง) แปลก่อนกิริยาเสมอ

รูปกิริยาอาขยาตในวากต่างๆ

	สกัมมธาตุ	อกัมมธาตุ
กัตต.	ปจ ^๒ ติ	กัตต. คจฉ ^๒ ติ
กัมม.	ปจ ^๓ ยเต/ปจ ^๓ ยเต (ปจยิต/ปจยิต)	ภาว. คจฉ ^๓ ยเต/คจฉ ^๓ ยเต
เหตุกัตต.	ปา ^๓ เจ ^๓ ติ ปา ^๓ จย ^๓ ติ ปา ^๓ จา ^๓ เป ^๓ ติ ปา ^๓ จา ^๓ ปย ^๓ ติ	เหตุกัตต. คจฉ ^๓ ติ คจฉ ^๓ ย ^๓ ติ คจฉ ^๓ า ^๓ เป ^๓ ติ คจฉ ^๓ า ^๓ ปย ^๓ ติ
เหตุกัมม.	ปา ^๓ จา ^๓ ปิ ^๓ ยเต	เหตุกัมม. คจฉ ^๓ า ^๓ ปิ ^๓ ยเต

ตัวอย่างประโยคเหตุกัมมวาทก สกัมมธาทู มี อวุตตกัมม หรือ การิตกัมม เป็นประธาน

	กัตตา	การิตกัมม	อวุตตกัมม	กิริยา	ประธาน			
เหตุกัตตฺ.	สามิโก	สุทฺ	โหน	ปาเจติ.	นาย	ยังพ่อครัว	ให้หุง	ซึ่งข้าวสุก.
เหตุกัมม.	สามิเกณ	สุทฺ	โหน	ปาจาปิยเต.	ข้าวสุก	อันนาย	ยังพ่อครัว	ให้หุงอยู่.
	สามิเกณ	สุโท	โหน	ปาจาปิยเต.	พ่อครัว	อันนาย	ให้หุงอยู่	ซึ่งข้าวสุก.
เหตุกัตตฺ.	อยโย	อมเห	สาขํ	มททาเปติ.	พระผู้เป็นเจ้าของ	ยังเรา ท.	ให้เหยียบ	ซึ่งกิ่งไม้.
เหตุกัมม.	อยเยณ	อมเห	สาขา	มททาปีตา.	กิ่งไม้	อันพระผู้เป็นเจ้าของ	ยังเรา ท.	ให้เหยียบ.
	อยเยณ	มยํ	สาขํ	มททาปีตา.	เรา ท.	อันพระผู้เป็นเจ้าของ	ให้เหยียบ	ซึ่งกิ่งไม้.
เหตุกัตตฺ.	อโย	มํ	นิพพุตปทํ	สาเวติ.	หญิงนี้	ยังเรา	ให้ฟัง	ซึ่งนิพพุตบท .
เหตุกัมม.	อโยมาเย	มํ	นิพพุตปทํ	สาเวตี.	นิพพุตบท	อันหญิงนี้	ยังเรา	ให้ฟัง.
	อโยมาเย	อหํ	นิพพุตปทํ	สาเวตี.	เรา	อันหญิงนี้	ให้ฟัง	ซึ่งนิพพุตบท.
เหตุกัตตฺ:	ราชา	ตํ	ทณทํ	ปาเปติ.	ราชา	ยังเขา	ให้ถึง	ซึ่งการลงโทษ.
เหตุกัมม:	रणญา	โส	ทณทํ	ปาปีโต.	เขา	อันพระราช	ให้ถึง	ซึ่งการลงโทษ.
เหตุกัตตฺ:	ตฺวํ	ปพพิชิตกัจจํ	มตถกํ	ปาเปสิ.	ท่าน	ยังกิจแห่งบรรพชิต	ให้ถึง	ซึ่งที่สุด.
เหตุกัมม:	ตยา	ปพพิชิตกัจจํ	มตถกํ	ปาปีตํ.	กิจแห่งบรรพชิต	อันท่าน	ให้ถึง	ซึ่งที่สุด.
เหตุกัตตฺ.	ลุททโก	หตถิ	ชีวิตกขยํ	ปาเปติ.	นายพราน	ยังข้าง	ให้ถึง	ซึ่งความสิ้นไปแห่งชีวิต.
เหตุกัมม.	ลุททเกณ	หตถิ	ชีวิตกขยํ	ปาปีโต.	ข้าง	อันนายพราน	ให้ถึง	ซึ่งความสิ้นไปแห่งชีวิต.

* เหตุกัมมวาทก ใช้กิริยาภิติก โดยมาก โดยเฉพาะ ต ปัจจัย